

בבית המשפט העליון**רע"א 1992/15**

לפני: כבוד השופט צ' זילברטל

המבקשות: 1. מ.ע.ג.ן ייעוץ וניהול נכסים בע"מ
2. נילי וינברג

נגד

המשיב: אלירם ליפה

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו בתיק עא 43639-03-14 שניתנה ביום 26.02.2015 על ידי כבוד השופטים י' שנלר, ד"ר ק' ורדי וחי ברנר

בשם המבקשות: עו"ד דדי וינברג
בשם המשיב: עו"ד דנה יקירי ועו"ד שי קין

חקיקה שאוזכרה:

[תקנות סדר הדין האזרחי, תשמ"ד-1984: סע' 64, 130, 134](#)

[פקודת הנזיקין \[נוסח חדש\]: סע' 8](#)

[חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, תשל"ה-1975: סע' 6א](#)

החלטה

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו מיום 26.2.2015 [בע"א 43639-03-14](#) (כב' השופטים י' שנלר (סג"נ), ד"ר ק' ורדי (סג"נ) ו-ח' ברנר), בגדרו נדחה ערעור המבקשות על החלטתו של בית משפט השלום בתל אביב-יפו מיום 6.2.2014 [בת"א 61101-06-13](#) (כב' השופטת א' גזית), אשר דחתה על הסף את תביעת המבקשות נגד המשיב בגין נזק נטען שנגרם כתוצאה מרשלנותו במתן חוות דעת כמומחה מטעם בית המשפט.

רקע

1. ברקע לתביעה הנוכחית מצוי הליך קודם, שהוגש על-ידי המבקשות לבית משפט השלום ושכלל תביעת פינוי וכן תביעה כספית נגד דיירים מוגנים (להלן: הדיירים) בבניין המצוי בבעלותן ([ת"א 45238-03-12](#), להלן: ההליך המקורי). ביום 6.2.2013 ניתן בהליך הקודם (כב' השופטת כ' האפט) תוקף של פסק דין להסכמה אליה הגיעו הצדדים, לפיה יינתן צו לפינוי הדיירים כנגד תשלום שווי זכויותיהם בנכס, כאשר הוסכם כי שווי הזכויות יקבע על-ידי "שמאי בית המשפט (ארבעה שלישים) ויחייב את הצדדים". בהחלטה נוספת שניתנה באותו היום, אשר הובהר כי היא מהווה חלק בלתי נפרד מפסק הדין בהליך המקורי, מינה בית המשפט את השמאי אבי פרס וקבע, בין היתר, כי "חוות דעת השמאי תהיה סופית, ותחייב את הצדדים". יצוין, כי יום למחרת מתן פסק הדין הגישו הדיירים בקשה להבהרת פסק הדין שעניינה אופן קביעת שווי הזכויות בנכס. ביום 19.2.2013 הורה בית המשפט כי המבקשות תגשנה תגובתן לבקשה האמורה, אך בהחלטה נוספת שניתנה באותו היום, טרם קבלת התגובה, נקבע:

"הגם שביקשתי תגובת המשיבות [המבקשות דנא – צ.ז.], הרי שלמעשה ניתן להבהיר הדרוש כבר עתה ... נקבע מפורשות כי על השמאי לאמוד זכויות המבקשים [הדיירים – צ.ז.] בדירה, כנגזרת של שווי דמי המפתח (שהוא אכן 60% משווי מחיר הדירה כשהיא פנויה בשוק החופשי), ולקבוע להם סך של ארבעה שלישים משווי זה. היינו תוספת של שלישי על שווי דמי המפתח ... מכל מקום, האמור הוסבר היטב לצדדים, גם על ידי בית המשפט וגם על ידי עורכי הדין".

המבקשות הגישו בקשה לביטול החלטה זו בטענה כי היא ניתנה ללא שהוגשה תגובתן לבקשת הדיירים, ומכל מקום נטען כי ההחלטה בבקשה להבהרת פסק הדין ניתנה בחוסר סמכות שכן בית המשפט גמר את מלאכתו. בהחלטתו מיום 27.2.2013 הבהיר בית המשפט, כי זכות התגובה לבקשה לא בוטלה, תוך שצייין כי לא חל כל שינוי בפסק הדין שניתן בהסכמת הצדדים. לאחר שהוגשה תגובת המבקשות נתן בית המשפט החלטה נוספת בה הבהיר כי אינו מוצא להוסיף על החלטתו האחרונה, תוך שהודגש כי "את שווי דמי המפתח עצמם יקבע השמאי והחלטתו תחייב את הצדדים". עוד יצוין, כי בעקבות הודעת השמאי פרס לפיה ערך בעבר חוות דעת למבקשות בוטל מינויו, ותחתיו מונה המשיב "כמומחה מטעם בית המשפט" (לשימוש במונח זה יש משמעות, כמפורט להלן).

2. ביום 28.4.2013 המציא המשיב את חוות דעתו לבית המשפט. בחוות הדעת נקבע כי דמי המפתח מהווים 60 אחוזים משווי יחידת דיור פנויה, וזאת על-פי החלטת בית המשפט מיום 19.2.2013 המצוטטת מעלה ובהסתמך על פסיקה. על כן נקבע בחוות הדעת, ששווי זכויות הדיירים המוגנים עומד על 1,480,000 ש"ח – שווי ארבעה שלישים מדמי המפתח, וזאת לאחר ששווי הנכס בשוק החופשי כפנוי הוערך בסך של 1,850,000 ש"ח. המבקשות, אשר לא היו מרוצות מחוות הדעת, פנו למשיב וביקשו כי האחרון יתקן את חוות דעתו, שיש בה לטענתן סטייה מתפקידו כשמאי שכן היא בוססה על ניתוח משפטי (מוטעה, לטעמן) ולא על הערכה שמאית. תחילה, גיבה המשיב את חוות דעתו והתייחס לגופן של הטענות שבפניית המבקשות, אך לאחר שפנו אליו פעם נוספת, הודיע למבקשות כי כל התכתבות נוספת תעשה באמצעות בית המשפט.

3. ביום 3.7.2013 הגישו המבקשות נגד המשיב תביעה בנוזיקין, בטענה כי הוא התרשל בעריכת חוות הדעת ובכך הסב למבקשות נזק של 888,000 ש"ח. המבקשות טענו בתביעתן זו, בין היתר, כי על המשיב היה לשום את שיעור דמי המפתח משווי של הנכס כפנוי (שהוא, לטענתן, שיעור משתנה שבין 40 לבין 60 אחוז, ואמור להיקבע בדרך של שמאות). ואולם, בפועל לא ערך המשיב שומה לעניין זה (אלא אך לעניין שווי הנכס כפנוי), וקבע, על-פי שיקולים משפטיים כביכול, כי דמי המפתח הם בשיעור 60 אחוז משווי הנכס כפנוי (לטענת המבקשות היה ראוי לקבוע כי דמי המפתח הם 40 אחוז משווי הנכס כפנוי). עוד נטען, כי הדיירים זכאים, מתוך דמי המפתח, רק ל-80 אחוז (ארבעה שלישים), כפי שהוסכם, ולא למלוא דמי המפתח, שהרי אלה כוללים גם את חלקו של בעל הבית (במקרה דנא, על-פי הוראות הדין חלקו של בעל הבית בדמי המפתח, כלומר חלק המבקשות, אמור היה להיות 40 אחוז, אך לפי ההסכמה הוא הוקטן ל-20 אחוז). על-פי החישוב שערכו המבקשות, היו הדיירים אמורים לקבל תמורת הפינוי סכום של 592,000 ש"ח. ההפרש בין סכום זה לבין הסכום בו נקב המשיב בחוות דעתו, הפרש העומד על 888,000 ש"ח, הוא סכום התביעה שהגישו המבקשות.

4. בית משפט השלום דחה על הסף את תביעת המבקשות. נקבע, כי חלף הגשת תביעה נפרדת נגד המשיב, היה על המבקשות להעלות בגדר ההליך המקורי כל טענה שהייתה בפיהן כלפי חוות דעתו, וזאת גם כאשר חוות הדעת הוגשה לאחר מתן פסק הדין. בהקשר זה נקבע, כי בנסיבות העניין אין מקום לטענת המבקשות לפיה ניתן פסק דין סופי ומוחלט בהליך המקורי והוא הסתיים, וזאת נוכח הידרשות בית המשפט

בפועל לבקשות הצדדים ולשינוי זהות המומחה גם לאחר מתן פסק הדין בהליך המקורי. עוד צוין, בהסתמך על פסק הדין בבש"א (שלום-חי') 16619/02 סיון נ' וינבלט (23.12.2002) (להלן: עניין סיון) ועל נימוקים נוספים, כי אין זה ראוי לאפשר הגשת תביעת רשלנות כלפי מומחה מטעם בית המשפט בכל הנוגע לחוות דעתו, כאשר תרופתו של צד שאינו שבע רצון מחוות הדעת מצויה אך במרחב ההתנהלות בהליך שבגדרו היא הוגשה. לבסוף הוטעם, כי המבקשות רשאיות להעלות טענות בקשר לחוות הדעת שהוגשה על-ידי המשיב במסגרת ההליך המקורי, על-ידי הגשת בקשה מתאימה לבית המשפט שבפניו התברר הליך זה. המבקשות לא עשו כן.

5. כלפי החלטתו של בית משפט השלום הגישו המבקשות ערעור לבית המשפט המחוזי, אשר נדחה ביום 26.2.2015.

בפתח חוות דעתו של השופט ד"ר ק' ורדי נדחתה טענת המבקשות לפיה המשיב אינו בגדר מומחה מטעם בית המשפט, וזאת תוך הפנייה לאופן בו הוא הוגדר בהסכמת הצדדים שקיבלה תוקף של פסק דין. משכך, נבחנה השאלה האם ניתן לתבוע ברשלנות מומחה מטעם בית המשפט. סקירה מפורטת של הפסיקה בבתי המשפט המחוזיים והשלום העלתה כי קיימות שתי גישות בסוגיה – בעוד שלפי הגישה המקלה עם המומחים, כלל לא ניתן להגיש תביעה מעין זו ויש לדחותה על הסף, על-פי הגישה המחמירה תביעת רשלנות נגד מומחה מטעם בית המשפט תתאפשר רק במקרים חריגים של רשלנות רבתי או הטעיה ביודעין ואף בזדון. על כן נקבע, כי בנסיבות העניין, היה מקום לדחיית תביעתן של המבקשות על הסף בין כה ובין כה, שכן ממילא לא נטען, ודומה כי על פניו גם אין מקום לטענה, כי ברשלנות רבתי עסקינן. עוד צוין, כי בהחלטתו מיום 19.2.2013 קבע בית המשפט בהליך המקורי כי על השמאי לאמוד את זכויות הדיירים כנגזרת של שווי דמי המפתח – אשר מהווה 60 אחוזים משווי הדירה כשהיא פנויה בשוק החופשי. על כן נקבע, כי המשיב אך ביצע את האמור בהחלטה, וכי בנסיבות העניין אין להפנות את השגות המבקשות כלפי חוות דעתו, אלא כלפי האופן בו פורשה הסכמת הצדדים על-ידי בית המשפט. בצד זאת, בבחינת למעלה מן הצורך, הביע השופט ורדי את תמיכתו בגישה המקלה בכל הנוגע לאפשרות הגשת תביעה נגד מומחה מטעם בית המשפט, וזאת בין היתר משום שלעמדתו דינו של מומחה מטעם בית המשפט הוא כדין עד, אשר הלכה פסוקה היא כי לא ניתן להגיש תביעה נגדו, וזאת ללא תלות בשאלה באיזה שלב של המשפט הוגשה חוות הדעת.

עוד קבע השופט ורדי בחוות דעתו, כי די היה ב"אי-מיצוי הליכים" על-ידי המבקשות כדי להביא לדחיית תביעתן על הסף, שכן היה עליהן להגיש את השגותיהן ביחס לחוות דעתו של המשיב במסגרת ההליך המקורי, ובמידה שלא היו מצליחות בכך היה ביכולתן לפנות לערכאת הערעור. בהקשר זה נדרש השופט ורדי לטענת המבקשות לפיה מאחר שחוות הדעת הוגשה לבית המשפט רק לאחר מתן פסק הדין, נחסמה הדרך להשיג עליה במסגרת ההליך המקורי. השופט בחן מקרים דומים בפסיקת בית משפט זה, בהם ניתן תוקף של פסק דין להסכמת הצדדים לפיה ימונה מומחה ביחס לסוגיה מסוימת שיש מחלוקת לגביה וחוות דעתו תחייב את הצדדים, כאשר לאחר שניתנה חוות הדעת ניסה אחד מבעלי-הדין להשיג על קביעותיה. נמצא, כי במרבית המקרים נקבע שבית המשפט גמר מלאכתו ואין מקום להעלות השגות ביחס לחוות הדעת, כאשר בחלקם אף הובהר כי הדרך להשיג על חוות הדעת היא באמצעות הגשת הליך נפרד ועצמאי. עם זאת, הפנה השופט לרע"א [6976/14](#) טייכמן נ' טובול (25.1.2015) (להלן: עניין טייכמן), בגדרו החזיר בית משפט זה את התיק לערכאה הדיונית על-מנת שתדון במחלוקת שהתעוררה בנוגע לחוות הדעת שהוגשה מטעם המומחה. ביישום האמור על נסיבות המקרה דנא הובהר, כי בית המשפט עצמו גילה דעתו במסגרת ההליך המקורי שהצדדים יכולים לפנות אליו בבקשות שונות גם לאחר מתן פסק הדין, ואף-על-פי-כן לא פנו המבקשות לבית המשפט בהליך המקורי כדי להשיג על חוות הדעת, לבקש לחקור את המשיב או לבקש את פסילת חוות דעתו. נקבע, כי משלא עשו כן המבקשות, הן "לא מיצו את כל ההליכים" שעמדו לרשותן, כאשר גם אם לא היו נענות על-ידי הערכאה הדיונית היה באפשרותן לפנות לערכאת הערעור כבעניין טייכמן. הוטעם, כי ישנן דרכים שונות בהן ניתן היה "לפתוח" את חוות דעת המשיב, זאת במסגרת ההליך שבין המבקשות לבין הדיירים, חלף הגשת תביעת רשלנות נגד המשיב – מומחה מטעם בית המשפט.

6. השופט שנלר הצטרף לחוות דעתו של השופט ורדי, למעט ביחס לסוגיה העקרונית בדבר חסינותו של מומחה מטעם בית המשפט. בהקשר זה, עמד השופט על השיקולים השונים שיש לייחס להם משקל לשם הכרעה בסוגיה זו, וסבר כי באיזון המתחייב בין שיקולים אלו יש לקבוע כי אין חסינות מוחלטת למומחה מטעם בית המשפט, אך יחד עם זאת לסייג את האפשרות להגשת תביעות מעין אלו. השופט שנלר הציג שני תנאים מצטברים שראוי ליישם בסוגיה זו – התנאי הראשון הוא כי מדובר ברשלנות רבתי או בזדון, והתנאי השני הוא כי מגיש התביעה מיצה את כל ההליכים האפשריים במסגרת ההליך המקורי על מנת להטיב את נזקו הנטען, טרם הגשת תביעה

נפרדת נגד מומחה מטעם בית המשפט. ביישום גישתו על המקרה שלפנינו הובהר, כי שני התנאים האמורים אינם מתקיימים ולכן בדין נדחתה תביעת המבקשות על הסף. השופט ברנר סבר אף הוא כי יש לדחות את הערעור, תוך שהצטרף לחוות דעתו של השופט שנלר בכל הנוגע לקביעותיו ביחס לאפשרות הגשת תביעת רשלנות נגד מומחה מטעם בית המשפט.

בקשת רשות הערעור

7. כלפי פסק דינו של בית המשפט המחוזי הוגשה בקשת רשות הערעור דנא, אשר בבסיסה נטענו שתי טענות מרכזיות. ראשית, המשיב אינו "מומחה מטעם בית משפט" אלא מינוי אחר, יציר פסק דינו של בית משפט השלום. לטענתן, שיטתנו חסרה הלכה ברורה לגבי הגדרתו ואפיונו של "מומחה" שכזה, כאשר לגישתן אין לקבוע לשם כך מבחן טכני כי אם מהותי. נטען, כי המשיב אינו מומחה מטעם בית המשפט, בין היתר, משום שפסק הדין בהליך המקורי ניתן ללא התייחסות או בחינה של חוות דעתו, אשר לא סיפקה כלים מקצועיים לבית המשפט על-מנת להכריע במחלוקת, ובלי שניתנה למבקשות האפשרות לחקור את המשיב ולקבל ממנו הבהרות. לטענתן, בית המשפט המחוזי שגה עת לא בחן טענה זו בצורה מהותית כי אם באופן לשוני בלבד, כאשר צוין כי במקרה דומה – עניין טייכמן – אותו אף ציטט בהרחבה בית המשפט המחוזי, נקבע כי השמאי שמונה שם אינו בגדר מומחה מטעם בית המשפט. שנית נטען, כי אף אם יקבע כי המשיב הוא מומחה מטעם בית המשפט, אין לקבל את עמדתו של בית המשפט המחוזי ביחס לאפשרות הגשת תביעה בגין רשלנות נגד מומחה כזה, ויש להכריע בסוגיה זו אשר קיימת לגביה פסיקה סותרת. לגישת המבקשות, הן הגישה המקלה והן הגישה המחמירה שהוצגו בפסק דינו של בית המשפט המחוזי אינן ראויות, ויש לאפשר לתבוע מומחה מטעם בית משפט ברשלנות, ללא כל סייג נוסף.

8. המשיב מצדו טוען, כי המקרה דנא אינו עומד באמות המידה למתן רשות ערעור ב"גלגול שלישי", שכן פסק הדין אינו חורג מהנסיבות הייחודיות והנקודתיות של המחלוקת בין הצדדים. לטענתו, בנסיבות העניין היה על המבקשות לברר השגותיהן על חוות הדעת במסגרת ההליך המקורי, בייחוד כאשר דרכן לכך נסללה על-ידי בית משפט השלום אשר דחה את התביעה על הסף בגדרי ההליך דנא. על כן, בחירת המבקשות לתבעו באמצעות הגשת הליך עצמאי, חלף "מיצוי ההליכים" בגדרי ההליך המקורי, מהווה ניצול לרעה של הליכי משפט. לגופו של עניין נטען, כי המשיב הוא "מומחה מטעם בית משפט" – בהתאם לאופן בו הוגדר מעמדו על-ידי הצדדים ובית

המשפט בהליך המקורי, וזאת תוך התמודדות גם עם טענותיהן המהותיות של המבקשות לעניין זה. מכל מקום נטען, כי אין להקיש מעניין טייכמן למקרה שבפנינו ביחס לשאלה האם במומחה מטעם בית המשפט עסקינן, וזאת בשל השוני בנסיבות, כאשר שם היה מדובר בשמאי שנקבע על-ידי הצדדים במסגרת ההסכמה שביניהם. כמו כן, המשיב סמך ידו על הסייגים שקבע בית משפט קמא להגשת תביעה נזיקית נגד מומחה מטעם בית המשפט.

דיון והכרעה

9. לאחר עיון בבקשה ובתגובתו של המשיב, באתי לכלל מסקנה כי דין הבקשה להידחות. כבר בפתח הדברים יובהר, כי המסקנה האמורה אינה מצריכה הכרעה בכל היבטיה של הסוגיה כבדת המשקל שעניינה האפשרות לתבוע מומחה מטעם בית המשפט על רשלנות בהכנת חוות דעתו. מדובר בסוגיה המצריכה עיון ושטרם זכתה לפסיקה בבית משפט זה. ואולם, כאמור, בפרשה דנא לא מתחייבת הכרעה בסוגיה זו לפרטיה, ודי באמירה הכללית, כפי שיפורט בהמשך, לפיה הכרה באפשרות של הגשת תביעה נגד מומחה מטעם בית המשפט מחייבת ריסון וזהירות יתרים.

10. אקדים ואומר, כי יש לדחות את טענת המבקשות לפיה המשיב אינו "מומחה מטעם בית המשפט" לצורך בחינת השאלה האם ניתן לתבעו בגין פעולותיו במסגרת מינויו זה, וזאת אף בלי להידרש לגופן של הטענות שהועלו בקשר לכך. במסגרת ההליך המקורי הוגדר המשיב במספר הזדמנויות שונות כ"מומחה מטעם בית המשפט" – כך בין היתר, בהחלטת בית משפט השלום שנתנה תוקף של פסק דין להסכמת הצדדים בגדרה נקבע כי "שווי זה [זכויות הדיירים בנכס – צ.ז.] יקבע ע"י שמאי שימונה כשמאי מומחה מטעם בית המשפט". על קביעה זו לא השיגו המבקשות, ולא טענו כי היא מהווה חריגה מההסכמה שהושגה בין הצדדים במסגרתה הוגדר המשיב כ"שמאי בית המשפט". לפיכך, אין להן אלא להלין על עצמן עתה, כשמצאו בתי המשפט בהליך דנא להתייחס למשיב כאל "מומחה מטעם בית המשפט", תוך התבססות על האמור בפסק הדין בהליך המקורי ובהסכמה אליה הגיעו הצדדים. לא-זו-אף-זו, וזה העיקר – ברישא לכתב התביעה שהגישו המבקשות נגד המשיב לבית משפט השלום, ביקשו המבקשות לחייב את המשיב בגין הנזקים שנגרמו "כתוצאה מרשלנותו במילוי תפקידו כמומחה מטעם בית המשפט". בהמשך, לאחר שהומצא לידי המבקשות כתב ההגנה של המשיב, בגדרו נטען כי מוקנית לו חסינות מפני תביעות נזיקיות בהיותו מומחה מטעם בית משפט, טענו המבקשות בכתב תשובתן כי המשיב כלל אינו מומחה

מטעם בית המשפט, באופן שיש בו כדי לסתור את תוכן כתב תביעתן. מהלך מעין זה אין לקבל. במסגרת כתב התביעה משרטט התובע את גבולות יריעת המחלוקת ומבהיר מהן העובדות העומדות בבסיס תביעתו, לפיכך אין באפשרותו להעלות בכתב תשובתו טענות ועובדות העומדות בסתירה גלויה וברורה לאמור בכתב התביעה. כך גם על-פי [תקנה 64 לתקנות סדר הדין האזרחי](#), התשמ"ד-1984 (להלן: התקנות), אשר קובעת כי "אין להעלות בכתב התשובה נימוק תביעה חדש, ואין לכלול בו טענה שבעובדה שאינה מתיישבת עם טענותיו הקודמות של אותו בעל דין". נוכח האמור, ברי כי יש להתייחס למשיב, לצורך ההליך דנא, כאל מומחה מטעם בית המשפט (וראו בהקשרים דומים: [רע"א 3727/08](#) גזונטהייט נ' בנק אינווסטק ישראל בע"מ (7.6.2009); [רע"א 2232/14](#) 8845/12 רום נ' זאבי, חוות דעתו של השופט י' עמית (25.11.2014); [רע"א 10.8.2014](#) 6 פלוני נ' בזק – החברה הישראלית לתקשורת בע"מ, פסקה 6)).

בצד זאת ייאמר, כי דומה שממילא אין בטענת המבקשות (אף בהנחה שהטענה אינה משוללת יסוד לחלוטין), לפיה פעילות המשיב במסגרת ההליך המקורי נעדרת סממנים המאפיינים מומחה מטעם בית המשפט, כדי לסייע למבקשות בתביעתן. המבקשות עומדות על כך שחוות דעתו של המשיב לא עברה את המסננת של בית המשפט ואת כור ההיתוך של פסק הדין, שכן היא הומצאה לבית המשפט ולצדדים לאחר מתן פסק הדין אשר העניק לה תוקף מחייב ב"עיניים עצומות" וללא התייחסות אל תוכנה. על כן נטען, כי לא מתקיים במשיב הכלל לפיו מומחה מטעם בית המשפט אינו מחליף את שיקול דעתו של בית המשפט, וכי חוות הדעת מהווה ראייה ככלל הראיות העומדות בפניו (ראו, למשל: [רע"א 2160/90 רז נ' לאץ, פ"ד מז\(5\) 170, 174 \(1993\)](#)). עוד נטען, כי הצדדים להליך המקורי לא היו רשאים לחקור את המשיב ולדרוש ממנו הבהרות, זכות הנתונה לצדדים כאשר במומחה "אמיתי" עסקינן, בהתאם [לתקנה 130א ו-134](#) לתקנות. ואולם, מאפיינים אלו עליהם עומדות המבקשות, אשר כביכול מצביעים על כך שאין מדובר במומחה מטעם בית המשפט, עשויים לשוות למעמדו של המשיב נופך של תפקיד מעין-שיפוטי, ככל שיבחנו לגופם (והשוו, על-אף ההבדלים הברורים, לתפקידו של שמאי מכריע) – ודומה כי אין חולק שמסקנה שכזו רק תקשה על המבקשות בטענתן כי באפשרותן לתבוע בנזיקין את המשיב ([סעיף 8 לפקודת הנזיקין](#) [נוסח חדש]).

11. כאמור, כל השופטים בערכאות הקודמות סברו כי היה מקום לדחות על הסף את תביעתן של המבקשות, ולו בשל כך שלא השיגו על האמור בחוות דעתו של המשיב

בגדרי ההליך המקורי, בין היתר על-ידי הגשת בקשה לחקור את המשיב, לבקש הבהרות על חוות דעתו או לטעון כי הוא פעל שלא על-פי ההרשאה שניתנה לו, וזאת חלף פתיחת חזית עצמאית וחדשה מול המשיב בתובענה נפרדת. בהקשר זה אף ציין סגן הנשיאה שנלר, כי התנהלותן של המבקשות נגועה בחוסר תום-לב:

“לאחר שהוגשה חוות הדעת ולאחר שהמשיב עצמו הפנה את הצדדים לבית המשפט, ככל שיש להם טענות נוספות, לא טרחו המערערות לפנות לא לבית המשפט בניסיון להביא טענותיהן בפניו, כפי שלא ניסו להגיש ערעור לרבות הגשת בקשה להארכת מועד ככל שנצרכה הגשתה, ואף לא נקטו בדרך של תקיפת הפן ההסכמי שבפסק הדין או בכל דרך אחרת. למעשה בחרו המערערות לנקוט בדרך של 'שב ואל תעשה' ולשלם [לדיירים – צ.ז.] את אשר נקבע – וכנראה ולא בכדי נוכח רצונן בקבלת הנכס כפנוי, וביודען כי הליך משפטי שיינקט על ידן, יכול ויעכב את הפינוי – והפנו חיציהן למשיב על מנת להיפרע ממנו את ההפרש הנטען בתביעתן. לא רק שניתן לראות בדרך זו משום חוסר תום לב אלא שהנסיבות דנן יש בהן כדי להסביר מדוע נצרכים אנו גם להסתייגות השניה כפי שפורטה לעיל [מיצוי ההליכים בגדר התביעה שבגדרה מונה המומחה, צ.ז.], כתנאי להגשת תביעה שכזו” (עמ' 41 לפסק הדין).

המבקשות מצדן טוענות, כי בהליך המקורי בית המשפט גמר את מלאכתו, ולא הייתה פתוחה להן הדרך להעלות הסתייגויותיהן בקשר לחוות הדעת בגדר הליך זה.

12. לכאורה, פסק הדין אשר נתן תוקף להסכמת הצדדים בהליך המקורי סיים את ההתדיינות בין הצדדים ולא השאיר פתח לבחינת חוות דעתו של המשיב על-ידי בית המשפט לאחר הגשתה, באופן זה או אחר, וזאת משהוטכם על-ידי הצדדים לאותו ההליך כי חוות הדעת תחייבם. זאת ועוד, בפסק הדין עצמו, כאמור, נקבע כי “חוות דעת השמאי תהיה סופית, ותחייב את הצדדים” – קביעה אשר הצדדים לא מצאו לערער עליה ולטעון כי היא מהווה פרשנות שגויה של ההסכמות ביניהם, ומכל מקום על פניו נראה כי היא משקפת את רוח ההסכמה. נוכח האמור, לכאורה, בית המשפט סיים מלאכתו בתיק המקורי, ולא היה מקום להתערבות נוספת מצדו (למעט בכל הנוגע להוראות שנדרשו באשר לביצוע הסכם הפרשה, כדוגמת מינוי מומחה חלופי). ואכן, במקרים שהם לכאורה דומים בנסיבותיהם למקרה שבפנינו, אליהם גם הפנה בית משפט קמא, הגיע בית משפט זה לאותה המסקנה, ולא אפשר להפנות שאלות הבהרה למומחה, לחקרו או להשיג על חוות דעתו בגדרי ההליך המקורי (ראו, למשל: [רע"א](#)

[9442/00 שמשון קידוחים ובניין בע"מ נ' אלגד חברה להנדסה ולבנין בע"מ, פ"ד](#)
 נה(4) 289 (2001); [רע"א 3325/10](#) בן יהודה נ' פסמוניק (25.5.2010)). כאשר במקרה
 נוסף בו נקבע כי בית המשפט בהליך המקורי גמר מלאכתו, צוין על-ידי השופטת מ'
 נאור, כי:

"פסק דינו של בית המשפט המחוזי אינו פותח פתח לחקירות נוספות של השמאי, ועל כך לא הוגש ערעור. המערערים אינם יכולים להשיג על קביעות השמאי במסגרת 'שאלות הבהרה'. הקביעה לפיה קביעות השמאי תחייבנה את הצדדים היתה ידועה למבקשים כל העת – כשמונה חודשים לפני מתן חוות דעתו של השמאי. רק לאחר שהוגשה חוות הדעת וזו לא תאמה, כפי הנראה, את ציפיותיהם, הגישו המבקשים לבית המשפט בקשה להגשת שאלות הבהרה למומחה. משלא ערערו המבקשים על פסק הדין, אין להם, בשלב זה, אלא להלין על עצמם. רק בנסיבות מאוד יוצאות דופן יאפשר בית המשפט 'פתיחה' מחדש של חוות דעת שנקבע שהיא סופית ומחייבת. בענייננו אין נסיבות יוצאות דופן כאלה" (רע"א [6613/09](#) יוסף נ' אדלר, פסקה 17 (25.3.2010), להלין: עניין יוסף).

יחד עם זאת, בית משפט קמא הסתמך בפסק דינו, בקשר לסוגיה זו, על עניין טייכמן, הדומה אף הוא בנסיבותיו למקרה דנא, ובגדרו הורה השופט י' דנציגר על החזרת התיק לבית המשפט המחוזי על-מנת שישלים את הדיון במחלוקת שנתרה בנוגע לחוות דעת השמאי שניתנה באותו הליך, וזאת למרות שהצדדים הסכימו כי חוות הדעת של השמאי באותו עניין היא שתקבע את ערך הדירה שבגינה היו הצדדים חלוקים ותחייב אותם. ואולם, בעניין טייכמן צוין:

"אילו היו הצדדים מציינים במסגרת הסכמתם, במילים כאלה או אחרות, כי חוות דעת השמאי הינה סופית ומוחלטת וכי לא ניתן יהיה להשיג עליה בשום אופן, אזי הייתי נוטה לקבוע כי צדק בית המשפט המחוזי בקבעו כי אין מקום להיעתר בדיעבד לבקשת המבקש להעלות טענות כנגד חוות הדעת" (פסקה 12 להחלטה).

13. אלא שלהבדיל מהמקרים הנ"ל, בהם דן בית המשפט בשאלה, האם ניתן לשוב ולפנות לבית המשפט אשר נתן תוקף של פסק דין להסכמות שכללו הסכמה על מינוי מומחה שחוות דעתו תחייב את הצדדים, במקרה דנא שאלה זו כלל לא נבחנה על-ידי

בית המשפט שלפניו נדון ההליך המקורי, שכן המבקשות בחרו שלא להעמידה למבחן. מסקירת הפסיקה שהובאה לעיל עולה, כי קשה לדבר על קיומו של "כלל ברזל" שלפיו בנסיבות האמורות לעולם לא ניתן לפנות לבית המשפט אשר נתן תוקף להסכמת הצדדים, ולבקשו לבחון, בדרך זו או אחרת (לרבות חקירת המומחה, פנייה בשאלות הבהרה אליו או אך טיעון משפטי בטענה של חריגת המומחה מסמכותו וכדומה), את חוות הדעת. גם אם קיימת דעה כי מהלך כזה אפשרי רק "בנסיבות מאוד יוצאות דופן" (השופט נאור בעניין יוסף), אפשרות זו לא נשללה על הסף. ראינו כי בנסיבות קרובות, גם אם לא זהות, ראה בית המשפט לאפשר את המהלך האמור (עניין טייכמן), ובפרשה נוספת, שעניינה דומה אף הוא, נאמר לגבי סיטואציה דומה כי:

"גם טעמי יעילות ומתן שירות שאנו מחוייבים בו כלפי הבאים בשערינו מצדיקים את השבת התיק לבית המשפט המחוזי להמשך הדיון בו. ראוי כי תיק מעין זה ידון בכללותו, על כל היבטיו, לפני אותו מותב אשר יכריע בכל הסוגיות העולות מסיום השותפות. אין מקום להביא לפיצול מיותר של ההליכים ולגרור את הצדדים להליכים נוספים שיגרמו לדחיית סיום הפרשה ולעלויות נוספות" (רע"א 3233/14 בראודה נ' פרבר, פסקה 11 (30.10.2014)).

ודוק – יש להבחין בין השאלה מתי תפורש הסכמת הצדדים על מינוי מומחה מטעם בית המשפט שהכרעתו תהיה סופית ומחייבת, כהסכמה השוללת מהם את האפשרות לחקור את המומחה או להעלות טענות ביחס לחוות דעתו (לסוגיה זו ראו, למשל, ע"א 821/88 א. לוי קבלני בנין בע"מ נ' שמי את סמי אבו חמוד, פ"ד מד(2) 771 (1990)), לבין השאלה, מתי ניתן יהיה לשוב לבית המשפט שנתן תוקף של פסק דין להסכמה האמורה ולהעלות לפניו טענות כלפי חוות הדעת ומתי ייחשב בית משפט זה כמי שסיים מלאכתו ואינו אמור להידרש לטענות נוספות. ענייננו בשאלה השנייה. התשובה לשאלה זו אינה אחידה וכללית, והיא תיגזר מנתוני המקרה הנדון. בכל מקרה, כאמור, אין לומר שעניין לנו בכלל ברור, עד שהוא מצדיק להימנע לחלוטין מפניה לבית המשפט. טול, למשל, מקרה שבגדרו מבקש בעל דין לטעון כי המומחה חרג מסמכותו כפי שזו נקבעה על-ידי בית המשפט או על-פי הסכמת הצדדים (כשהוסכם שחוות הדעת תהיה סופית ומחייבת). במקרה כזה אין מדובר בהצגת שאלות על חוות הדעת במטרה לשכנע את המומחה או את בית המשפט להגיע למסקנה שונה בסוגיה שנמסרה להכרעת המומחה (כשאז הסכמה לפיה חוות הדעת תהיה סופית ומחייבת עשויה למנוע את האפשרות לתקוף אותה במסגרת ההליך שבגדרו מונה המומחה,

כשהליך זה הסתיים), ונראה כי קיימים טעמים טובים להתיר פניה לבית המשפט לשם קיום בחינה כאמור. כך, למשל, בעניין יוסף נקבע במפורש כי הטענות כלפי חוות דעת המומחה, שהוסכם שתהיה סופית ומחייבת, היו בגדר ערעור על קביעות המומחה וויכוח עמן. על כן לא ניתן "לפתוח" את הדיון בחוות הדעת לאחר שהסתיים ההליך שבגדרו מונה המומחה. מנגד, במקרה דנא למבקשות טענות מסוג שונה נגד המשיב – טענות על סטייה שלא כדין מגדר הלגיטימי בגיבוש מסקנותיו המקצועיות, שכמוהן כטענות על חריגה מהסמכות שנמסרה לו. במצב זה קשה להלום שלא היה ניתן למבקשות פתחון פה לטעון לעניין זה, בגדרו של ההליך המקורי.

14. הדברים זוכים למשנה תוקף, כאשר, כמו במקרה דנא, האלטרנטיבה לפניה לבית המשפט בגדר ההליך המקורי, היא הגשת תביעה נגד מומחה מטעם בית המשפט. בעלי דברם האמיתיים של המבקשות, בכל הנוגע לסכום דמי הפינוי, הם הדיירים ולא המשיב. המחלוקת האמיתית היא מה סכום דמי הפינוי להם זכאים הדיירים. שאלה זו יש למצות בהליכים שבין המבקשות לבין הדיירים, אלא אם כן הדבר מתברר כבלתי אפשרי נוכח החלטה שיפוטית הקובעת זאת. ראינו כי בשאלה זו קיימים ניואנסים בפסיקה, ובהינתן אופי הטענות של המבקשות כלפי חוות הדעת, לא מן הנמנע שבית המשפט היה נכון לדון בטענות אלה במסגרת ההליך המקורי. למבקשות היה נוח, מטעמיהן שלהן, לסיים את המחלוקת עם הדיירים בתשלום הסכום בו נקב המשיב בחוות דעתו. המשך בירור המחלוקת בעניין זה עם הדיירים היה מביא, מן הסתם, לעיכוב הפינוי ויתכן שהיה בכך כדי להסב נזקים למבקשות. ואולם, אין להלום מצב בו המבקשות "תסבנה" את הסכסוך שביניהן לבין הדיירים אל המשיב, שמונה כמומחה מטעם בית המשפט, כאשר כלל לא נעשה על-ידי המבקשות ניסיון למצות את המחלוקת במסגרת ההליך המקורי. יתכן אף שניתן לראות בהתנהלות זו כיוצרת סוג של השתק שיפוטי, או כשימוש לרעה בזכות, כאשר המבקשות, בהתנהגותן, מבהירות שכלפי הדיירים הן משלימות עם קביעות המשיב, אך, בהמשך, הן תוקפות קביעות אלה מול המשיב בלבד. כאמור, טענות המבקשות נגד המשיב קשורות לתחמת סמכויותיו ולפרשנות פסק הדין שנתן תוקף להסכמות הצדדים, וההחלטות שניתנו בהמשך לפסק דין זה במסגרת ההליך המקורי. טענות אלה מכוונות כולן לשאלת הסכום אותו על המבקשות לשלם לדיירים וראוי היה לבררן בגדר הליך שבין שני צדדים אלה, ומכל מקום – אין להלום תביעה נגד המומחה, ככל שהיא בכלל אפשרית (נושא שאיני מכריע בו), כאשר המבקשות כלל לא ניסו להביא את המחלוקת לבירור במסגרת ההליך המתאים. מסקנה זו נובעת גם מההשקפה שלפיה תביעה נגד מומחה מטעם בית

המשפט, ככל שבכלל תוכר, צריכה להיות מוגבלת למקרים הראויים, ובהם - כאשר אין לתובע הפוטנציאלי כל ערוץ תביעה אחר. זאת לא ניתן לומר על המבקשות.

15. אכן, הגשת תביעה נגד מומחה מטעם בית המשפט היא, לכל הדעות, מהלך הטומן בחובו שלל בעיות, עד שקיימת דעה שלפיה אין להתירו ויש להקנות למומחה חסינות מפני תביעה (ראו, למשל: בש"א (מחוזי-ת"א) 19591/01 פרו' זסלבסקי נ' א. ספקטור ושות' בע"מ (23.4.2002); [ת"א \(שלום-ת"א\) 59032/08](#) קליין בע"מ נ' דון צבי, אינג'ינר (9.3.2011); עניין סיון; [תא"מ \(שלום ת"א\) 32543-08](#) ד"ר רינג נ' פלונית (5.9.2011); [ת"א \(שלום חי\) 32774-03-13](#) צבר נ' דרייפוס (8.7.2014); [ת"א \(שלום אשד\) 5484-12-10](#) לוי נ' זבדבני מהנדס הבניין (4.3.2012)). אך גם אם לא תישלל האפשרות האמורה, נראה כי יש לנקוט בעניין זה בריסון ובוזהירות מרובה ולאפשר זאת רק במקרים מתאימים.

פתיחת פתח להגשת תביעה נגד מומחה מטעם בית המשפט מעלה חשש להצפת בתי המשפט בתביעות סרק, כך שלמעשה יערכו ניסיונות מצדם של בעלי-דין שאינם מסופקים מפסק הדין שניתן בעניינם לשימוש בתביעה מעין זו כ"הליך ערעורי" מוסווה ונוסף, וזאת תוך יצירת מצב של "הליך גורר הליך" ([רע"א 9227/12](#) ע"ד גרנות, כונס הנכסים נ' שפיידר, פסקה 19 (27.8.2013), להלן: עניין גרנות). כך יתכן, כי במסגרת תביעת רשלנות נגד מומחה מטעם בית המשפט, ימנה בית המשפט מומחה נוסף שיבחן את אשמו של המומחה בהליך המקורי, ובמידה שחוות דעתו לא תרצה את התובע, יגיש הוא הליך נפרד נגד מומחה זה – וחוזר חלילה. החששות המתוארים לעיל עלולים להביא לפגיעה בעקרון סופיות הדיון, לחוסר יעילות שיתבטא בפיצול הדיונים וסרבול ההליכים – באופן שיעלה כדי שימוש לרעה בהליכי משפט. כל זאת בצד עלויות משפט גבוהות למימון פוליסות אחריות מקצועית של המומחים הממונים מטעם בית המשפט. כן עולה חשש ליצירת הרתעת יתר מפני מילוי תפקיד של מומחה מטעם בית משפט, באופן שיביא להימנעותם של אנשים ראויים ובעלי שם בתחומם להיעתר למינוי על-ידי בית המשפט. מומחה הממונה מטעם בית המשפט הוא בעל מעמד מיוחד, בבחינת זרועה הארוכה של הרשות השיפוטית, שתפקידו להקל עליה להכריע בסכסוך ובעניינים שבתחום מומחיותו. העובדה שהמומחה ממונה על-ידי בית-המשפט ואמור לפעול מטעמו, משווה לו אופי שונה מנותן שירות רגיל לצדדים או למי מהם. לפיכך, ככלל, אין הוא בעל דברם של הצדדים עצמם. גם אם תפקידו כמומחה מטעם בית המשפט אינו תפקיד מעין-שיפוטי, עדיין הוא חב בניטרליות והגינות מיוחדת,

עליו להפעיל שיקול דעת עצמאי, ללא מורה, מבלי שיהיה נתון להשפעות בלתי הוגנות, ללא משוא פנים או ניגוד עניינים. שומה על בתי המשפט להגן על מעמדו של המומחה מטעמם, למען יוכלו המומחים למלא תפקידם נאמנה, מבלי שיעמדו חשופים יתר על המידה לתובענות מצד הצדדים. תפקידו של מומחה מטעם בית המשפט לסייע בבירור המחלוקת זכה גם להתייחסות מיוחדת מצד המחוקק, שקבע הסדר המבוסס על חוות-דעתו של מומחה יחיד, לשם קביעת הנכות הרפואית בתובענות אשר עילתן היא נזקי גוף בשל תאונת דרכים. תוך כדי כך נשללה האפשרות להגיש חוות-דעת רפואיות מטעם הצדדים (סעיף 6א לחוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975). הגנה על מעמדו של המומחה הכרחית, אפוא, על-מנת להבטיח את האפקטיביות של נדבך חשוב וחיוני זה בהליך השיפוטי, בהיותו כלי עזר מן המעלה הראשונה בידי בית המשפט. גישה אחרת עלולה לסכל באחת את מעמדם של נושאי תפקידים אלה, ומערכת אכיפת החוק והציבור בכללותו יצאו נפסדים. יש לעודד מומחים בעלי שיעור קומה להתמנות מטעם בית-המשפט. מטרה זו בוודאי לא תושג, ככל שמומחים אלה יהיו חשופים לתביעות מצד מי מבעלי הדין שחוות דעתו של המומחה לא תניח את דעתו. להשקפתי, השיקול המרכזי שמכוחו יש מקום לשיקול בכבוד ראש הגבלת אפשרות הגשת תביעה בנזיקין נגד מומחה מטעם בית המשפט נעוץ בחשש שאפשרות התביעה, אם זו לא תצומצם למקרים חריגים שיש להם סממני חומרה מיוחדים, תרתיע את המומחה מלפעול באופן חופשי ונטול פניות במילוי תפקידו כמומחה מטעם בית המשפט ותחשוף אותו ללחצים (לדיון בסוגיה ראו: דפנה אבניאלי דיני חסינות 269-273 (2014); וראו בהקשר דומה: בר"ע (מחוזי י-ם) 2339/00 וילניוס מהנדסים בע"מ נ' מעוז (30.11.2000)).

בפסיקה כבר נקבע כי הגשת תביעה נגד בעל תפקיד (כגון כונס נכסים, מפרק, נאמן, מנהל מיוחד וכו') היא צעד חריג המחייב נקיטת זהירות רבה בטרם הפעלתו. השופט י' עמית התייחס לסוגיה זו בפסק דינו בעניין גרנות, כדלהלן:

"הטלת אחריות אישית על בעל תפקיד עשויה אמנם להמחיש לבעל התפקיד את גודל האחריות המוטלת על כתפיו ולתמרץ אותו לנהוג בזהירות ובשיקול דעת, אולם עם זאת, קיימים שיקולי מדיניות כבדי משקל המושכים לכיוון של ריסון וזהירות יתר בבוא בית המשפט לאשר תביעה אישית כנגד בעל תפקיד. מעבר לנזק הכספי, לאפשרות ההשפעה על גובה פרמיית הביטוח המקצועי שהוא משלם ולפגיעה בשמו הטוב של בעל התפקיד, ניתן להצביע על שיקולים מהותיים

שונים, וביניהם, חשש מהרתעת יתר, שעלולה להביא להימנעות אנשים ראויים ליטול על עצמם את התפקיד; חשש מזהירות יתר ורתיעה מוגזמת מנטילת סיכונים אשר תכשיל את מלאכתו של בעל התפקיד; חשש מפני הצפה של תביעות אישיות ותביעות סרק; וחשש להכבדה על עבודתו של בעל התפקיד, אשר יאלץ להשקיע את מרצו וזמנו בהתגוננות מפני תביעות בחזיתות רבות (...). ועיקר העיקרים – החשש לעיוות שיקול הדעת ולפגיעה בהפעלת שיקול הדעת בביצוע התפקיד (...)" (שס, פסקה 19).

ובהמשך נאמר:

"הגשת תביעה אישית כנגד בעל תפקיד פותחת פתח לניצול לרעה של אפשרות זו. על דרך ההיקש, זו אחת הסיבות בגינה מצא המחוקק להרחיב את החסינות האישית של עובדי ציבור בסעיף 7א לפקודת הנוזיקין [נוסח חדש], בעקבות תיקון מס' 10 לפקודה. התיקון נועד לאפשר לעובד הציבור למלא תפקידו ללא מורא וללא משוא פנים ובלא לחשוש שמא יאויס או ייתבע בגין מעשה או מחדל שביצע בעת מילוי תפקידו. בנוסף, נועדה ההרחבה לאפשר לעובד הציבור לפעול ולקבל החלטות במסגרת עבודתו, ללא חשש מתמיד מפני תביעה אישית" (שס, פסקה 19).

הדברים יפים כעקרון, ובשינויים המחויבים, גם כאשר במומחה מטעם בית המשפט עסקינן. במסגרת החלטה דנא אין מקום לשרטט את מכלול התנאים והסייגים אותם ראוי לקבוע כהגבלות על האפשרות לתבוע בנוזיקין מומחה מטעם בית המשפט, אם בכלל תוכר אפשרות זו. די אם ייאמר, כי אחד התנאים לכך הוא שבית המשפט ישתכנע שהתובע לא היה יכול למצות את זכויותיו בגדר הליך משפטי שבינו לבין מי שהיה יריבו בהליך שבגדרו מונה המומחה. הליך זה הוא "הזירה הטבעית" והראויה לבירור מחלוקת זו. יש להותיר את האפשרות לתבוע מומחה מטעם בית המשפט למצבים בהם חסימת אפשרות זו תותיר את הנפגע ללא כל סעד (זאת בצד תנאים נוספים, שאין צורך לקבעם בגדר החלטה זו).

במקרה דנא, המבקשות כלל לא בחנו את האפשרות לשנות את האמור בחוות דעתו של המשיב במסגרת ההליך המקורי. ראינו, כי אין לומר שמהלך כזה היה נדון לכישלון ודאי, במיוחד נוכח אופי טענותיהן של המבקשות כלפי חוות הדעת, שאינן טענות כלפי השומה הכלולה בה, אלא כלפי דרך הילוכו של המשיב, שלעמדת

המבקשות סטה מהלגיטימי וביסס מסקנתו – שלא כדין – על ניתוח משפטי ולא מקצועי-שמאי. כאמור, בטענות אלה גם מקופלת שאלה של פרשנות פסק הדין שמכוחו מונה המשיב כמומחה מטעם בית המשפט. בנסיבות האמורות אכן לא היה מקום לאפשר הגשת תביעה נגד המשיב ודין הבקשה להידחות.

16. למעלה מן הדרוש יצוין, כי המקרה שבפנינו מעלה שאלה, האם ראוי, מבחינת שיקולי התנהלות דיונית ראויה, ובהם אף שיקולים מערכתיים ששומה על השופט לשקול, שבמצבים דומים תובא חוות דעתו של המומחה לעיונו של בית המשפט בטרם מתן פסק הדין, וזאת על-מנת להבטיח שמותב אחד, אשר לו היכרות עם התיק, הוא שידון ויכריע בכלל הסוגיות שעלולות לעלות בקשר עם חוות דעת המומחה שמונה, ויאפשר לצדדים להעלות השגותיהם, ככל שתהיינה, ביחס אליה (גם אם הוסכם שקביעת המומחה תהיה סופית). במילים אחרות, האם היה נכון יותר שלא לסיים את ההליך המקורי בפסק דין מיד לאחר מינוי המומחה, אלא ליתן תוקף של החלטה להסכמות בדבר מינוי המומחה, ולהותיר את ההליך תלוי ועומד עד לאחד קבלת חוות הדעת ומיצוי הטענות האפשריות ביחס אליה. בכך יימנע מצב של ריבוי הליכים וניתן יהיה לסיים את הפרשה על כל היבטיה. אכן, נראה שהפיתוי לסיים את "התיק" ולהפנות את הצדדים להליכים אחרים במקרה של חילוקי דעות שיתעוררו לאחר קבלת חוות הדעת הוא גדול, אך "שכרו" של השופט הוא "הפסדם" של הצדדים ושל מערכת המשפט, שתיאלץ להתמודד עם שאלות לא פשוטות לגבי האפשרות לתקיפת חוות הדעת. האפשרות שתתעוררנה מחלוקות לגבי חוות דעת המומחה קיימת תמיד, גם אם מוסכם כי החלטתו סופית ותחייב את הצדדים (למשל טענות של חריגה מסמכות, פגיעה בכללי הצדק הטבעי וכו'), ועל כן נראה כי מוטב שלא "לנעול" את ההליך שבגדרו מונה המומחה בטרם הוסדרו עד תום כל חלקי ההסכמה והוכרע כל מה שמחייב הכרעה.

ובהמשך לאמור לעיל: ללא קשר לשאלה האם יש מקום לאפשר תקיפתה של חוות דעת שהוסכם שתהיה סופית ומחייבת, ואם כן – באיזה היקף ובאילו נושאים, שאלה שנותרת בעינה בין אם תקיפת חוות הדעת נעשית בגדר ההליך המקורי ובין אם לאו, כלל לא ברור בעיני האם בענייננו ההליך המקורי אכן הסתיים עם מתן תוקף להסכמה על מינוי המשיב כמומחה, או שמא, מטבע הדברים, עד שלא מוגשת חוות הדעת ומוצו הטענות האפשריות בעניינה, ההליך לא הסתיים הלכה למעשה. כידוע, השאלה אם מדובר בפסק דין אם לאו אינה מוכרעת על-פי הכותרת שניתנה על-ידי בית

המשפט ("החלטה" או "פסק דין"), אלא המבחן הוא מהותי – האם ההליכים הסתיימו והתיק נסגר. גם כאשר מוסכם שחוות הדעת תהא "סופית ומחייבת", לא מן הנמנע שתיוותר אפשרות מסוימת להשיג עליה (כאמור, חריגה מסמכות, פגיעה בכללי הצדק הטבעי ועוד), שלא לדבר על פניה של המומחה לקבל הבהרות והנחיות, כך שיתכן ויש מקום לטענה שבית המשפט כלל לא "סיים מלאכתו" עם מינוי המומחה (השוו: [ע"א 7282/01 הנדל נ' מגדל חברה לביטוח בע"מ, פ"ד נו\(6\) 104 \(2002\)](#)). אלא שהצדדים לא טענו לעניין זה, שמובא אך לשם שלמות התמונה המשפטית.

17. סוף דבר, הבקשה נדחית. המבקשות תשאנה בהוצאות המשיב בסך 20,000 ש"ח.

ניתנה היום, כ"א באב התשע"ה (6.8.2015). ש ו פ ט

העותק כפוף לשינויי עריכה וניסוח. 15019920_L02.doc עכב
מרכז מידע, טל' 077-2703333 ; אתר אינטרנט, www.court.gov.il

צ' זילברטל 54678313-1992/15
נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, תקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)